

“Mijn vader is niet gaan staken om doodgeschoten te worden”

Donderdag is het tachtig jaar geleden dat de Februaristaking plaatsvond. Het Verzetsmuseum Amsterdam toont op zijn website de brieven van een van de stakingsleiders, Joop IJisberg.

Eric Brasse 25 februari 2021, 01:00

“Lieve vrouw en kinderen, als je deze brief ontvangt zul je het treurige nieuws alreeds vernomen hebben”, zo schrijft stakingsleider Joop IJisberg vanuit zijn cel als hij zijn doodvonnis heeft gekregen. “Ik zal tot de laatste minuut aan jullie blijven denken en

moedig de dood onder ogen zien. Dat zullen de kinderen altijd kunnen blijven zeggen.” De Duitsers zouden hem op 19 november 1942 doodschieten.

De brieven van IJisberg, trambestuurder en drijvende kracht achter de staking bij het Gemeente Vervoerbedrijf tijdens de Februaristaking, vormen een centraal onderdeel van de expositie die het Verzetsmuseum in Amsterdam heeft gewijd aan de staking tegen de Jodenvervolging, die op 25 februari 1941 begon, exact 80 jaar geleden. Wegens corona is de tentoonstelling vooralsnog virtueel.

De rond vijfhonderd briefjes die IJisberg in de zomen van zijn wasgoed naar zijn vrouw had weten te smokkelen, waren tot de jaren tachtig opgeborgen geweest in mappen. “Sommige waren veertig jaar na dato al aan het vergaan”, vertelt IJisbergs kleindochter Marjan de Boo.

Joop IJisberg werd pas negen maanden na de staking opgepakt - veel later dan de honderden die in de dagen erna al in het Lloyd Hotel werden gedetineerd, en vaak zwaar werden mishandeld. Al in maart waren vijf mannen wegens hun rol in de staking geëxecuteerd. IJisbergs rol, als organisator van de tramstaking, was groot: dat de trams niet reden was een zichtbaar signaal dat veel Amsterdammers overhaalde zich aan te sluiten.

Hoop dat het recht zou zegevieren

IJisberg had kort ondergedoken gezeten, maar was weer teruggekeerd omdat hij voor zijn gezin wilde zorgen. Uit zijn brieven rijst het beeld op van een man die ook vanuit de cel nog probeert hoofd van het gezin te blijven, bijvoorbeeld door zijn vrouw te adviseren vooral een keer tomaten op de markt te kopen. En van een man die tot het eind toe hoopt dat het recht zal zegevieren.

De Boo: “En wat had hij ook helemaal gedaan? Hij had zijn collega’s aangespoord te staken, illegale kranten verspreid en was lid van de verboden communistische partij. In zijn cel blijft hij aldoor hoopvol, dat moest hij natuurlijk ook zijn. Hij dacht: dit regime houdt geen stand, er komt snel een eind aan, die oorlog is straks voorbij.”

Voor de opstand, uniek in Europa, was naast moed misschien ook wel een aan naïviteit grenzend optimisme nodig. De staking, georganiseerd door communisten, was een reactie op een razzia waarbij de Duitsers ruim vierhonderd Joden oppakten. Velen hadden het grove geweld gezien, en waren diep geschokt.

De gemoederen die de stakers destijds beroerden, hun hoop dat ze vrijlating van de afgevoerde Joden en stopzetting van de vervolging konden bewerkstelligen, komen goed naar voren in de vijfdelige podcast van NOS-presentator Rob Trip, te beluisteren op de [NOS-site](#). Trip maakte gebruik van oude opnamen met stakers uit het omroeparchief.

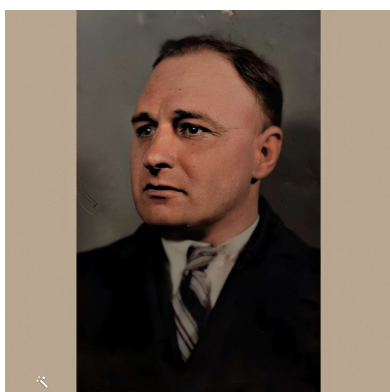
“Als het Pasen was, kregen we matses van onze Joodse burens, en met oud en nieuw brachten wij ze oliebolletjes. Zo ging je met elkaar om”, vertelt naaister Mientje ten Dam. Al haar collega’s van het naaiatelier, de directrice inclusief, voegden zich bij de tienduizenden die die 25ste februari op de been waren, ze liepen langs andere naaiateliers en winkels om ze hun deuren te laten sluiten: “We willen de moffen kwijt! Het gaf je zo’n sterk gevoel.”

Vaak terugkerende vraag is of destaking zin heeft gehad. De Jodenvervolgung begon daarna pas in volle heftigheid; nergens in Europa werden immers procentueel zoveel Joden vermoord – 70 procent – als in Nederland. Mientje ten Dam antwoordt op die vraag: “Het heeft zin gehad dat je er alles aan gedaan hebt om het te voorkomen. Dat het niet gelukt is, is wat anders. Maar als je niets gedaan had, was je medeplichtig geweest.”

Op de site van het Verzetsmuseum staan interviews met nabestaanden, onder wie de dochters van Joop IJisberg, de moeder en tante van Marjan de Boo. Tinie IJisberg, moeder van De Boo, vertelt dat ze gekampt heeft met burn-outverschijnselen toen de brieven van haar vader zo’n 35 jaar geleden uit een map bij de schoonfamilie boven water kwamen. Nog steeds kan ze die met moeite lezen.

Maar op de vraag of ze haar vader diens fataal afgelopen verzetsdaad ooit kwalijk heeft genomen, antwoordt ze dat ze juist trots op hem is. “Hij is toch niet gaan staken om doodgeschoten te worden? Zoiets misdadigs, dat kon je je toen toch niet indenken?”

Marjan de Boo (1961) is opgegroeid met de Februaristaking: haar moeder zat in het Herdenkingscomité. “In de kerstvakantie plakten we als kind al postzegels voor brieven aan donateurs.” Sinds 2016 is zijzelf lid van het Herdenkingscomité. “We hadden grootse plannen, dit lustrumjaar, maar het J.D. Meijerplein, waar onder anderen burgemeester Halsema zal spreken, is wegens corona alleen toegankelijk voor een beperkt gezelschap.”

4. J. Hilberg. Lieve Vrouw en Kinderen.
UTRECHT. Als je deze brief ontvangt zul je het treurige nieuws
alreeds vernomen hebben, ondanks dat ik onschuldig ben, gaat
het toch door, allen moeite is vergeefs geweest. Maar Lieve Vrouw
wees moedig denk om de toekomst van onze kinderen, daar blijf
je nu alleen voor staan zorg goed voor hen. Je weet Lieve hoeveel
ik van jouw en de kinderen hou, en ik zal tot de laatste min,
niet aan jullie blijven denken, en moedig de dood onder ogen
zien dat kan je de kinderen altijd blijven zeggen, vooral onze Lieve
Toetje en ook onze Schat Tini die mij amper gekend heeft, gelukkig
vergeten kinderen gauw. Nu Lieve Toe ik hoop dat je het je niet te
veel aantrekt, eenmaal moeten wij toch dood, laten wij hopen dat
niet voor niets is geweest, en dat jij nog met de kinderen en betere
tijd mee mogen maken, En Schat dat je nog veel plezier van de
kinderen mag hebben. Ik ga rustig hoor in de wetenschap wie
of zij bent Schat, want ik weet hoe goed je voor mij en de kinderen
altijd bent geweest. Daarom ik vind het verschrikkelijk voor
jou en de kinderen, maar je moet je er over heen zetten Schat.
Daar reken ik op hoor. Ik heb nog een domine bij mij gehad
maar ik had er niet om gevraagd hoor, dat je niet denkt dat ik
bang was, hij zou nog naar je toe gaan. Nu Lieve Toe ik wou
de kinderen ook nog iets schrijven, troost hen zoveel je kan, en
denk aan mij zoals ik altijd voor jou Lievekind en voor onze Lieve
kinderen geweest ben, ik heb altijd voor jullie gewerkt en naar mijn
weten zoveel mogelijk mijn best gedaan, en dat hebben jullie wel

Met dank aan: www.trouw.nl